

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ETKİLİ ÖĞRETMEN HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ

Mevlüt GÜNDÜZ*

Öz: Çalışmanın amacı, ilkokul 3.sınıf öğrencilerinin etkili öğretmen hakkındaki algılarını ortaya çıkarmak ve nasıl bir öğretmen tipi istediklerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada dört sorudan oluşan görüşme formu kullanılmış ve Isparta il merkezine bağlı Kamile Gürkan İlkokulunda öğrenim görmekte olan 35 öğrenciye uygulanmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından önce bilgisayar ortamında yazılı hale getirilmiş sonra da nitel araştırma tekniklerden betimsel analiz kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla 3 uzman görüşüne başvurulmuştur. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenilirliği hesaplanmış ve %92 bulunmuştur. Araştırma sonucunda; öğrencilerin etkili öğretmen algısını ortaya çıkarmak amacıyla görüşme formundaki sorulara verdiği cevaplara göre, ilkokul çocukları için etkili bir öğretmende, mesleki becerilerden daha çok kişisel özelliklerin önemli olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Öğretmen etkililiği, ilkokul, öğrenci, öğrenci algıları

PRIMARY SCHOOL STUDENTS' THOUGHTS ABOUT EFFICIENT TEACHER

Abstract: The aim of research is to reveal the primary school 3rd grade students perceptions of efficient teacher and to determine what kind of a teacher they would prefer. In this research, interview forms consisting of 4 questions were used and applied to 35 students studying in Kamile Gürkan Primary School, Isparta. First, data was transformed from cyber form into written form by the researcher, then analyzed by using descriptive analysis which is one of the techniques of qualitative research. To ensure the reliability of the research, 3 different experts' ideas were taken into consideration. By detecting the amount of consensus and dissidence in comparisons, the reliability of research was calculated and the result is %92. At the end of the research; according to the answers given by the students to reveal the

* Dr, Mehmet Köse İlkokulu, Isparta, mevlutgunduz1981@hotmail.com

perception of efficient teacher, it is understood that speaking of an efficient teacher of primary school, personal features are much more important than professional talents.

Key words: Teacher effectiveness, primary school, student, student perceptions

GİRİŞ

Eğitim öğretim sürecinin merkezinde öğrenci yer almaktadır. Öğrencinin hem bilgi hem de davranış anlamında gelişmesi için öğretmenler tarafından formal eğitim kurumları olan okul ortamının etkili kullanılması gerekir. Öğrenciler, yaşamlarının en önemli kısımlarını okulda geçirdiği için öğretmene bu süreçte düşen önemli sorumluluklar vardır.

Literatürde birçok sorumluluk türü olmakla beraber (Gündüz, 2014) diğer sorumluluk türlerinin de temelini oluşturan sorumluluk öğrenme ve öğretme sorumluluğudur (Carnell, 2005; Hughes, 2001; Sierra, 2009; Young, 2005). Öğrenme ve öğretme sorumluluğu birbirini tamamlayan iki bileşen olduğundan başarı için şarttır. Öğretmen öğrencilerine karşı üzerine düşen öğretme sorumluluğunu almazsa (Şişman, 2007) öğrencilerinden öğrenme sorumluluğunu almalarını bekleyemez ve başarılı olmaları için onları güdüleyemez. Oysaki öğretme sorumluluğunun farkında olan öğretmen, öğrencileri tarafından güven unsuru olarak algılanacak ve öğrencilerle aralarında iletişim sorunu yaşanmayacaktır.

Ülke geleceğinde önemli bir yere sahip olan öğretmenlerin temel görevi, ulusal ve evrensel değerleri benimseyen, programda belirlenen amaçları davranışlarına yansıtan, öğrenmeyi öğrenen bireyler yetiştirmektir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005; Şahin, 2004). Eğitim bilimlerinde yapılan çalışmalar göstermektedir ki öğretmenlerin yeterlilikleri arttıkça daha nitelikli öğrenciler yetişebilmektedir (Gürkan, 1993; Gözütok, 1995; İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı [OECD], 2004; Mentiş Taş, 2004). Öğretmen yeterliliğinin öğrenci başarısını etkilediği bilindiği halde Türkiye’de yeterli nitelikte öğretmen yetiştirilememektedir (Demir, 1997).

Son zamanlarda yapılan araştırmalarda etkili öğretmenin kişisel özellikleri hakkında her ne kadar net bir sonuca ulaşılamadığı söylene de (White & Burke, 1993), iyi ve etkili öğretmenin kişisel özellikleri o kadar açıktır ki etkisiz öğretmenin kişisel özelliklerinden kolayca ayırt edilebilir (Weimer,1993). Etkili bir öğretmenin kişisel özelliklerinin başında; istekli olma (Demir, 2010), içten ve mizah sahibi olma, güvenilir, yüksek başarı beklentisi

oluşturma, teşvik edici ve destekleyici olma, sistemli olma, uyum gösterebilme ve bilgili olma gelmektedir (Cruickshank et. al.,1995: 315-328)

Etkili öğretmenin sahip olması gereken mesleki beceriler ise; öğrencinin dikkatini çekme, derse çeşitlilik katma (Demirel, 2011), öğretim zamanını etkili biçimde kullanma, soru sorma, açık bir öğretim gerçekleştirme, öğrencinin gelişimini izleme, geri bildirimde bulunma, pekiştirme vermedir (Cruickshank et. al., 1999: 329-351; Senemoğlu, 2012). Ayrıca etkili öğretmenler, hem ne öğreteceklerini hem de nasıl öğreteceklerini çok iyi bilen, öğrenmeyi kolaylaştıran, çok geniş bir öğretim becerisine sahip ve bunu uygun zamanlarda kullanabilen kişilerdir (Jensen & Kiley, 2000: 84–85). Öğretmenler farklı yaş grupları, farklı düzeyler, farklı konu alanları ve farklı sosyoekonomik yapıdaki öğrencilerle birlikte olduklarından, derslerine farklı yaklaşımlar, yöntem ve teknikleri kullanmaları gerekir (Yurdugül, Erdem ve Seferoğlu, 2010).

Nitelikli öğretmen konuya çok iyi hakim olan ve bu konu hakimiyetini öğrencilerine anlaşılır bir şekilde anlatarak samimi bir ortamda anlamlı ve kalıcı öğrenmeler sağlayan kişidir. Öğretmenin konu bilgisi arttıkça kendine olan güveni de artar ve konuyu öğrencilere öğretebilmek için onlarla daha fazla iletişime geçer (Özden, 2003; Woolfolk, 1993). Bu durum aslında öğreticinin üstüne aldığı öğretim sorumluluğuna yönelik algısını da geliştirecektir. Geliştirilen bu algı öğrenci tarafından çabuk fark edilecek ve öğretmene duyulan güvenin yanında öğrenmeye karşı da sorumluluk alma isteği oluşacaktır. Sierra (2009), Akademia’da yürüttüğü çalışmasında, öğrenci öğrenmesi için sorumluluk paylaşma algıları, tutumları ve akademik başarıları arasında pozitif ilişkiler belirlemiştir. Bunun için öğreticinin öğretim sorumluluğunu üstüne alması ve öğrencide de öğrenebilme sorumluluğunu oluşturması gerekir. Hughes’a (2001) göre, “sorumluluk, hayat boyu öğrenme politikalarının geliştirilmesinde anahtar bir kavramdır.

Araştırmanın Amacı

Değişen çağdaş eğitim anlayışında öğrencinin öğrenme sürecine etkin katılımı sağlanmaya çalışılmakta ve anlamlı öğrenmeler gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Öğretmene bu süreçte düşen misyon ise rehberlik yapmaktır. Ancak rehberlik algısı öğretmenin niteliğine göre değişmektedir. Bazı öğrenciler rehberliği pasiflik olarak algılamakta bazı öğretmenler ise daha çok aktif olma olarak algılamaktadır. Bu çalışmayla öğrencilerin

rehber pozisyonunda olan öğretmenin öğrenci tarafından etkili olarak algılanabilmesi için taşınması gereken niteliklere dikkat çekilecektir.

Bu çalışmanın amacı, ilkokul 3.sınıf öğrencilerinin etkili öğretmen hakkındaki algılarını ortaya çıkarmak ve nasıl bir öğretmen tipi istediklerini belirlemektir. İlkokul 3.sınıfların seçilme sebebi ise ilk iki yılda öğrencilerin almış oldukları Türkçe dersi sayesinde kendilerini daha kolay ifade edebilecekleri düşüncesidir.

Sınırlılıklar

Çalışma, 2013-2014 Eğitim öğretim yılı güz döneminde Isparta il merkezine bağlı Kamile Gürkan İlkokulunda 3. sınıfta öğrenim görmekte olan 35 öğrenciyle ve öğrencilerin yarı yapılandırılmış görüşme formuna verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik (olgu bilim) yaklaşım kullanılmıştır. Bireyler aynı dünyada ve ortamda yetişmesine rağmen, aynı olayları farklı şekilde anlamakta ve yorumlamaktadır. Fenomenolojik araştırmalar, insanların yaşadıkları evren içinde karşılaştıkları fenomenlerle ilgili olarak ne algıladıkları, ne anladıkları ve deneyimlerinin neler olduğu ile ilgilidir. Fenomenolojik araştırmanın amacı, insanların bir fenomenin belirli bir yönünü tecrübe etmede, yorumlamada, anlamada veya kavramsallaştırmada ortaya koydukları farklı yolları tanımlamaktır (Çepni, 2007).

Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2013–2014 öğretim yılında, Isparta il merkezine bağlı Kamile Gürkan İlkokulunda öğrenim gören 3.sınıf öğrencilerinden 35 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, örneklem belirlenirken amaçlı örneklem alma yoluna gidilmiştir. Derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumları seçebilmek için bu örneklem kullanılmıştır (Büyüköztürk ve diğ., 2010). Bu çalışmada da çalışma grubuna dâhil olan öğrencilerin ulaşılabilirliğinden dolayı amaçlı örneklem kullanılmıştır. Araştırmada gönüllülük esas alınmış ve katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuştur. Katılımcılar cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba eğitim

seviyesi ve yerleşke açısından çeşitlilik göstermektedir. Yıldırım ve Şimşek (2000)'e göre araştırmacının, araştırmada veri kaynağı olan bireyleri yeterince tanımlaması, araştırmanın dış güvenilirliğini artıran bir önlemdir. Katılımcılara ait kişisel bilgiler ayrıntılı olarak Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların kişisel özellikleri

	Erkek		Kız		
Cinsiyet	10		25		
	Merkez			İlçe	
Yerleşke	21			14	
Sosyo-ekonomik düzey	0-999 TL	1000 -1999 TL	2000-2999 TL	3000TL ve üstü	
	12	16	6	1	
Anne-baba eğitim seviyesi	Eğitim görmemiş	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
	4	11	9	9	2

Verilerin Toplanması ve Analiz Edilmesi

Veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme sırasında öğrencilere gerektiğinde ek sorularla yarı yapılandırılmış görüşme sağlanmıştır. Bu teknikle, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlamıştır. Eğer kişi görüşme esnasında belli soruların yanıtlarını başka soruların içerisinde yanıtlamış ise araştırmacı bu soruları sormayabilir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği sahip olduğu belirli düzeyde standartlık ve aynı zamanda esneklik nedeni ile eğitim bilim araştırmalarında daha uygun bir teknik görünümü vermektedir (Ekiz, 2003). Soruların her biri farklı verileri elde etmek üzere hazırlanmıştır. Görüşme soruları literatür taramasından sonra uzman görüşü alınarak düzenlenmiştir. Görüşme formunda yer alan toplam yedi soru uzman düzeltmeleri sonucu dörde indirilmiş ve içerik geçerliliği sağlanmıştır. Daha sonra katılımcılara uygulanan görüşme formlarına 1'den 35'e kadar numara verilerek bulguların daha kolay yorumlanması amaçlanmıştır. Bu görüşmeler ortalama 20–30 dakika sürmüştür. Öğrencilerin, öğretmenleri yanındayken gerçek düşüncelerini ifade edemeyecekleri gerçeğinden hareketle öğretmenin sınıfta bulunmamasına dikkat edilmiştir. Öğrenciler ilkökul kademesinde olduğu için çalışmayla ilgili gerekli açıklamalar, öğrencilere detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Görüşme formunda yer alan ve öğrencilere yöneltilen sorular şu şekildedir:

- Öğretmeninizin size nasıl davranmasını isterdiniz?
- Öğretmeninizin nasıl ders anlatmasını isterdiniz?
- Öğretmeninizin size hangi açılardan örnek olmasını isterdiniz?

- Öğretmeninizin sizlerden en çok neleri yaptırmasını isterdiniz?

Toplanan nitel verilerin analizinde betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Betimsel analizde, görüşülen öğrencilerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara çok defa yer verilmiştir. Betimsel analiz yapılmasındaki amaç, elde edilen bulguları düzenleyerek yorumlamak ve anlam bütünlüğü içinde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce mantıklı ve anlaşılır bir biçimde betimlenmiş, daha sonra bu betimlemeler yorumlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek'in (2005) ifade ettikleri gibi betimsel analiz dört adımda gerçekleştirilmiştir: Araştırma sorularından ve görüşme ve/veya gözlemde yer alan boyutlardan yola çıkarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulması, bu çerçeveye göre verilerin işlenmesi ve sonuçlar yazılırken kullanılacak doğrudan alıntılarının seçilmesi, bulgular ve organize edilmiş verilerin tanımlanması ve gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenmesi, son olarak da bulguların yorumlanması ve bulgular arasında neden - sonuç ilişkilerinin açıklanması şeklindedir.

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla 3 uzman görüşüne başvurulmuştur. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenilirliği Miles & Huberman'ın (1994) formülü (Güvenirlilik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılarak hesaplanmıştır. Nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda arzu edilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olmaktadır. Bu araştırmaya özgü olarak gerçekleştirilen güvenilirlik çalışmasında %92 oranında bir uzlaşma (güvenirlilik) sağlanmıştır. Geçerlilik anlamında ise, toplanan verilerin ayrıntılı olarak betimlenmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer alır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

BULGULAR VE YORUM

İlköğretim 3.sınıf öğrencilerin etkili öğretmen hakkındaki algıları ve nasıl bir öğretmen istediklerini belirlemek amacıyla yapılan birebir görüşmelerin temel alındığı bu çalışmada öncelikle genel düşünceler ortaya konmuş, daha sonra da ilginç olan ifadeler aynen sunulma yoluna gidilmiştir. Kendileriyle görüşülen öğrencilerin *Öğretmeninizin size nasıl davranmasını isterdiniz?* şeklindeki soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmen algısı ile ilgili 1.bulgu şöyledir: Etkili öğretmen algılarıyla ilgili olarak öğrencilerin büyük bir çoğunluğu kendilerine iyi davranılmasını (n=30), nazik olunmasını (n=23), bağırmadan ders

anlatmasını (n=18), iyi olmasını, çok kızmamasını, hoşgörülü, mutlu olmasını, güzel davranmasını, düşünceli davranmasını, saygılı, anlayışlı, sevinçli olmasını istemektedirler. Bu soruyla ilgili 17. görüşme formundan elde edilen öğrenci (A.T) görüşü şu şekildedir:

“Öğretmenim ders anlatırken bize bağırdı mı ben çok korkuyorum. Derse kendimi veremiyorum. Bilsen bile söyleyemiyorum. Ama bize kızmadı mı ben çok mutlu oluyorum. Dersi ve öğretmenimi çok seviyorum. Ben de öğretmen olunca çocuklara hiç bağırmadan ders anlatacağım”.

Etkili öğretmen algısıyla ilgili olarak öğrencilerin görüşlerinin beklenen doğrultuda olduğu görülmektedir. Nitekim Nelson L.Bossing “Öğretmen Vasıflarının Öğrenciler Tarafından Derecelenmesi” adlı araştırmasında; öğrenciler tarafından öğretmenlerde bulunması gereken özelliklerin önem sırasına göre; iyi tabiatlı, müşfik ve sabırlı olmak, mizah yeteneği, ders dışında öğrencilere yardım, öğrencileri anlamak, öğrencilerin ilgilerini nasıl uyandıracağını bilmek, kuvvetli şahsiyet, öğrencilerin yanlışlarına hiç gülmemek, tatlı bir sese sahip olmak, sınıfın kabiliyetini bilmek, faydalı tavsiyelerde bulunabilme yeteneği, öğrencilerin her türlü zaafına karşı anlayışlı olmak, dilini iyi kullanmak, herkese kendisine yapılmasını istediği şekilde muamele etmek şeklinde sıralamaktadır (akt: Kırkaya, 2006). Bu durum, bize yıllar geçse de etkili öğretmenden beklenen davranışların hemen hemen aynı olduğunu göstermektedir. Öğretmen, hem kişilik hem karakter olarak öğrencileri iyi yönde etkilemek zorundadır. İlkokul öğretmeni olduğunuzda bu durum daha da önemli hale gelmektedir. Çünkü karşınızdaki kitle, şekil vermeye ve ilerideki birçok davranışınızı sizden almaya çok müsait bir durumdadır.

Yine Çetin (2001), öğrencilerin ideal öğretmeni, öğrencileriyle dostça ve iş birliği içinde çalışma alışkanlığı kazanmış, alan bilgisi tam, öğrencisinin tabiatını ve ihtiyacını anlayan, genel eğitiminde ve bilimsel tavrında yetersizliği olmayan, saygılı, sevgi dolu, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları analiz edebilen, derslerinde çeşitli metot ve teknikleri kullanabilen bir öğretmen olarak belirlediklerini tespit etmiştir.

Öğretmeninizin nasıl ders anlatmasını isterdiniz? şeklindeki soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmen algısı ile ilgili 2.bulgu şöyledir: Etkili öğretmen algılarıyla ilgili olarak öğrencilerin “öğretmeninizin size nasıl davranmasını isterdiniz” sorusuna verdiği cevaplar ile “öğretmeninizin nasıl ders anlatmasını isterdiniz?” sorusuna verdiği cevaplar birbiriyle paralellik göstermektedir. Öğrenciler, öğretmenleri ders anlatırken onlara; iyi (n=32), mutlu (n=27), güzel (n=22), sakin (n=19) , bağırmadan, normal sesle, çok mutlu, bizim istediğimiz gibi anlatmasını, yavaş yavaş bağırmadan, güzel, hoşgörülü, anlaşarak,

düzgün, kızmadan, kibar bir şekilde anlatmasını istemektedirler. Bu soruyla ilgili 9. görüşme formundan elde edilen öğrenci (F.Ö) görüşü şu şekildedir:

“Öğretmenimiz ders anlatırken çok bağılıyor. Kendimi derse veremiyorum. Biz öğretmenimize ders anlatırken bize çok kızmaması gerektiğini çok söyledik. Ama bizi dinlemedi. Biz öğretmenimizi çok seviyoruz. Çok iyi ders anlatıyor. Ama bağırmasa onu daha çok seveceğiz”.

Öğrencilerin öğretmenlerinden ders anlatırken bekledikleri aynı zamanda öğretmenin kişiliğini yansıtmaktadır. Böylece öğretmenin sahip olduğu karakterin ders anlatımına yansıdığı gerçeği de bir kez daha doğrulanmıştır. Yine yapılan bazı çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Onural’ın (2006) “Öğretmen Adaylarının İdeal Öğretmen Niteliklerine İlişkin Görüşleri” adlı çalışmasında, öğretmen adaylarının ideal öğretmen niteliklerine ilişkin görüşleri ile mesleki yaşamlarında kendilerinden beklenen niteliklerin ne kadarının bilincinde olduklarını ve bu niteliklere atfettikleri önem derecesini belirlemeyi amaçlayan bir çalışma yapmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, ideal bir öğretmende bulunması gereken niteliklerin başında öğretmenin konu alanında yeterli olması gelmektedir. Bunu sırasıyla pedagojik formasyon (Jang, Guan & Hsieh, 2009; Jang & Luo, 2009; Tuan, Chang & Wang, 2000), öğretmenlik mesleğini sevme, çocukları sevme, iyi iletişim becerisine sahip olma, hoşgörülü olma nitelikleri izlemektedir. Ayrıca hem ideal öğretmende bulunması gereken nitelikler hem de bu niteliklerin önem sırası açısından katılımcıların tercih sırasının değişmediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Öğretmeninizin size hangi açılardan örnek olmasını isterdiniz? şeklindeki soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmen algısı ile ilgili 3.bulgu şöyledir: Etkili öğretmen algılarıyla ilgili olarak öğrencilerin, öğretmenlerinden genelde; derslerinde örnek olmasını (n=16), ders yaptırmada (n=13), alıştırmada (n=11) , güzel şeyler yapmada (n=10), eşya ve araç gereç yapmada, ders anlatmada, kızmadan örnek olmasını, bir şeyler yaparken, her açıdan örnek olmasını istemektedirler. Bu soruyla ilgili 24. görüşme formundan elde edilen öğrenci (S.A) görüşü şu şekildedir:

“Ben bir şeyler yaparken, öğretmenim gelip bana nasıl yapmam gerektiğini gösterdiğinde çok mutlu oluyorum. Öğretmenimi çok seviyorum. İleride onun gibi olmak istiyorum. Ama bize bağırdığında çok üzülüyorum. Öğretmenimiz sakın olduğunda, çok tatlı oluyor. Ben onun gibi bir öğretmen olmak isterim”.

Bu durum ilkökul çocuğunun kişiliğinin oluşmasında öğretmenin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Çocuklarda olumlu davranışları görmek istiyorsak, ilk soracağımız

sorunun “bu davranış bizde var mıdır” olduğunu unutmamamız gerekir. İlkokul çocuklarının hem başarı anlamında hem de karakter anlamında öğretmenlerinde gördükleri davranışları taklit etme olasılıkları, her zaman diğer bireylerden fazla olduğu bilinen bir gerçektir. Lloyd ve Lloyd’a göre (1986) öğrenciler öğretmenlerinde hangi özelliği görmek istiyorlarsa örneğin; öğretmenin konuları öğrenci seviyesine uygun olarak anlatması, öğretmenin zengin konu bilgisine sahip olması gibi, onu beklemektedirler. Öğrencilerin etkili öğretim algısı yöntem, içerik, öğretmenin bağlılığı ve öğrenci çabasının birleşimidir.

Öğretmeninizin sizlerden en çok neleri yaptırmasını isterdiniz? şeklindeki soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde, öğretmen algısı ile ilgili 4.bulgu şöyledir: Etkili öğretmen algılarıyla ilgili olarak öğrencilerin, öğretmenlerinden çoğunlukla; sıkışınca yardım etmesini (n=26), ödev ve test yaptırmasını (n=20), televizyona çıkartmasını, dergi çıkarırken yardım etmesini, etkinlik yaptırmasını, beden eğitimi yaptırmasını, ödev, ağaç diktirmesini, fotokopi dağıttırmasını, proje ve matematik yaptırmasını istemektedirler. Bu soruyla ilgili 32. görüşme formundan elde edilen öğrenci (H.K) görüşü şu şekildedir:

“Öğretmenimiz bazen bizim istediklerimizi yapıyor. Biz çok mutlu oluyoruz. Hayat Bilgisi dersinde proje yaptırdı biz çok sevindik. Kuş yuvası yaptık. Huzur evini ziyaret ettik. Yaşlı insanlara yardımcı olduk. Sınıfın dışında etkinlik yaptık. Öğretmenimizin bu çalışmalarından hep yaptırmasını isterim”.

Öğrencilerin cevapları doğrultunda; öğretmenlerinden isteklerinin bazılarının sınıf dışına yönelik olması, öğrencilerin sınıflarda yapılan eğitim- öğretim etkinliklerinden artık sıkıldıklarını, daha çok yaparak yaşayarak ve daha somut yaşantılar istediklerini göstermektedir. Öğretmen ne kadar güzel anlatırsa anlatsın, öğretmenin aktif olduğu bir sınıf ortamı bir müddet sonra etkisini kaybetmektedir. Öğrencileri hem sıkmamak hem de kalıcı öğrenmeler sağlamak için öğrencileri aktif hale getirmemiz gerekiyor. Yine öğrencilerin bazı isteklerini dikkate aldığımızda, öğrencilerin öğretmenlerinden kendilerine sorumluluk vermelerini istediğini söyleyebiliriz. Çünkü öğrencinin mutlu olabilmesi ve dersten sıkılmaması için yaptığı işle ilgileniyor ve çalışıyor olması gerekir. Bu yüzden öğretmenler sınıflarında kullanacakları öğretim teorilerine karar verirken sahip oldukları pratik bilgileri kullanmalıdır (Lotter, Harwood & Bonner, 2007).

SONUÇ VE TARTIŞMA

“İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerinin Etkili Öğretmen Hakkındaki Algıları” adlı nitel araştırma desenine uygun olarak hazırlanan bu çalışmada, görüşme formundaki sorulardan elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Nitelikli ve etkili öğretmen algısı uzun zamandan beri sorgulanan bir konudur (Demir, 1997; Gözütok, 1995; Mentiş Taş, 2004; Rohaan, Taconis ve Jochems, 2009). Öğretmenin etkili veya yeterli olduğu sadece kendi algılarına bağlı değildir. Karşıdaki kitlenin (öğrencilerin) algısı, en az öğretmenin kendisi hakkındaki algısı kadar önemlidir (Bolat, 1989; Bayram, 1992; akt: Arslantaş, 1998; Knight & Waxman, 1991; akt: Jang, 2011). Bu bağlamda örneklem alınan 35 öğrencinin görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplar neticesinde, istedikleri etkili ve nitelikli öğretmen davranışlarının çok az bir kısmının kendi öğretmenlerinde mevcut olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özellikle çoğu öğrencinin tüm sorularda öğretmenlerinin bağırmadan, kızmadan, nazik, hoşgörülü, iyi, sakin, anlayışlı, normal sesle ders anlatmasını ve davranmasını dile getirmeleri, etkili öğretmen algısına kendi öğretmenlerinin biraz uzak olduğunu göstermektedir. Yapılan bazı araştırmalarda bu bulguyu desteklemektedir (Corum, 2001; Hindman, 2004; Raptakis, 2005; Sanchez, 2007).

Öğrencilerin verdikleri cevaplardan çıkan diğer önemli bir sonuçta, öğrencilerin derste çok fazla aktif olmadıkları, öğretmen merkezli ders işlendiği, öğretmenin etkin olmasının sınıfı susturma çabalarına daha çok yer vermeye dayalı olduğudur. Öğrencilerin dile getirdiği isteklerin büyük bir kısmının öğretmen merkezli eğitim algısından kaynaklı olduğunu düşünürsek, öğrencilere sorumluluk ve aktif rol verilmesinin öğrencilerin gözünde etkili öğretmen algısının olumlu yönde değişeceğine işaret etmektedir (Bayraktar ve Çınar, 2010; Hindman, 2004).

İlköğretim öğrencilerinin ileride başarılı ve karakterli olmaları onların sınıf öğretmenlerini çok sevmelerine bağlıdır. Öğrencilerin yapılan görüşmelerde, öğretmenlerini çok sevdiklerini dile getirmeleri ve öğretmenimizin şunu da yapmasını isterdik şeklindeki cümlelerin fazla olması, örnek alınacak öğretmen ile ondan beklenen davranışların uyuşmaması ve çocuğun kafasındaki etkili öğretmen algısını olumsuz yönde etkilemektedir. Şu da bir gerçektir ki, karşıdaki kişileri etkileyebilmek için beklentilere cevap vermek gerekir (Demirel, 2011; Mills, 2007).

Sonuç olarak, öğrencilerin verdiği ortak cevaplardan hareketle, insanın bir şeyleri öğrenebilmesi için daha doğrusu karşıdaki kişinin bize bir şeyleri öğretebilmesi için öncelikle

o insanı sevmemiz gerektiği ortaya çıkmıştır. Karşıdaki kitle çok küçükse ve biz onlara bir şeyler öğretmeyi planlıyorsak, öncelikle bilgiden ziyade karakterimizle onları etkilememiz gerekir (Erden, 2008). Özellikle küçük yaştaki bireyler ve öğrenciler için, öğretici pozisyonunda bulunan kişide, mesleki becerilerden daha çok kişisel özelliklerin önemli olduğu anlaşılmıştır (Krzywacki, 2009; Yarar ve Tekbıyık, 2009).

MAKALENİN BİLİMDEKİ KONUMU

İlköğretim / Sınıf öğretmenliği ABD

MAKALENİN BİLİMDEKİ ÖZGÜNLÜĞÜ

Bu araştırma, ilkokul 3.sınıf öğrencilerinin etkili öğretmen algısını ortaya çıkarmak amacıyla planlanmıştır. Küçük yaştaki çocukların isteklerini belirtirken samimi oldukları bilinmektedir. Bu nedenle öğrencilerin duygularını çarpıtmadan, aynen almak amacıyla görüşme formundaki cevapları değerlendirilmeye alınmıştır. Bu yönüyle ortaya çıkan sonuçlar literatüre katkı sağlamasının yanı sıra öğretmen yetiştirmede alınabilecek önlemler hakkında da ilgililere fikir verici bir niteliktedir. Etkili öğretmen algısının öğrenciler gözünden değerlendirilmesi üzerine birçok araştırma yapılmaktadır. Ancak ilkokulun daha küçük sınıflarına yönelik böyle bir çalışmaya çok az rastlanmaktadır.

KAYNAKÇA

- Arslantaş, Y. (1998). *Sınıf yönetiminde öğretmen iletişim becerilerine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Bayraktar, Ş. ve Çınar D. (2010). Öğretmen adaylarının gözü ile fen ve teknoloji öğretmenlerinin etkili öğretmen davranışlarını gerçekleştirme düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 11. Sayı 3, 131-152
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (6.baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Carnell, E. (2005). Understanding and enriching young people's learning: Issues, complexities and challenges. *Improving Schools*, 8(3), 269–284.

- Corum, Patricia L. (2001). *Exploring the experiences of successful novice teachers: implications for personnel hiring and development*. Unpublished doctoral dissertation. University of Missouri Columbia. Proquest Information and Learning Company. UMI Number: 3036816.
- Cruickshank, D. L., Bainer, D. L. & Metcalf, K. K. (1995). *The act of teaching*. New York: McGraw-Hill İnc.
- Cruickshank, D. L., Bainer, D. L. & Metcalf, K. K. (1999). *The act of teaching* (2nd Edition). Boston: McGraw-Hill.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çetin, Ş. (2001). İdeal öğretmen üzerine bir araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 149.
- Demir, M. C. (1997). *Fransa ve Türkiye’de öğretmen yetiştirme uygulamalarının karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Demir, S. (2010). *Sınıfta etkili öğretim ve yönetim*. (Ed. Dilek Erbaş), Öğretim etkinliklerinin planlanması. Data: Ankara.
- Demirel, Ö. (2011). *Öğretim ilke ve yöntemleri öğretme sanatı* (18. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erden, M. (2008). *Sınıf yönetimi* (Yeni Programa Uyumlu Genişletilmiş Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Gözütok, F. D. (1995). *Öğretmenlerin demokratik tutumları*. Ankara: Ekin Yayıncılık.
- Gündüz, M. (2014). *İlköğretim 3. sınıf hayat bilgisi dersinde “sorumluluk” değerinin proje tabanlı öğrenme yaklaşımı ile öğretiminin akademik başarı ve tutuma etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gürkan, T. (1993). *İlkokul Öğretmenlerinin öğretmenlik tutumları ile benlik kavramları arasındaki ilişki*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Hindman, Jennifer L. (2004). *The connection between qualities of effective teachers and selection interviews: the development of a teacher selection interview protocol*. Unpublished doctoral dissertation, The College of William and Mary in Virginia. Proquest Information and Learning Company. UMI Number: 3118184.
- Hughes, C. (2001). Developing conceptual literacy in lifelong learning research: a case of responsibility?, *British Educational Research Journal*, 27(5), 601-614.



- Jang, S. J. & Luo, H. Y. (2009). The impacts of secondary students' perception on PCK of the science teachers using team teaching. *Chinese Journal of Science Education*, 17 (1), 49-68.
- Jang S. J., Guan, S. Y. & Hsieh, H. F. (2009). Developing an instrument for assessing college students' perceptions of teachers' pedagogical content knowledge. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 596-606.
- Jang S. J. (2011). Assessing college students' perceptions of a case teacher's pedagogical content knowledge using a newly developed instrument. *High Education*, 61, 663–678.
- Jensen, R. A. & Kiley, T. J. (2000). *Teaching, leading and learning. Becoming Caring Professionals*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Kırkaya, D. (2006). *İlköğretim okullarındaki öğretmenlerin etkililiğini etkileyen etkenlerin öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Krzywacki, (2009). Becoming A Teacher: Emerging Teacher Identity In Mathematics Teacher Education, *Research Report 308* <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/20029/becoming.pdf?sequence=1>, 19/11/ 2014 tarihinde alınmıştır.
- Lloyd, B. C. & Lloyd, R. C. (1986). Teaching/learning: The student viewpoint. *Reading Horizons*, 26, 266-269.
- Lotter, C., Harwood, W. S. & Bonner, J. J. (2007). The influence of core teaching conceptions on teachers' use of inquiry teaching practices. *Journal of Research in Science Teaching*, 44 (9), 1318-1347.
- MEB (2005). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü Temel Eğitime Destek Projesi Öğretmen Eğitimi Bileşeni Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri*. Web: <http://otmg.meb.gov.tr/YetGenel.htm> adresinden 10/09/2013 tarihinde alınmıştır.
- Mentiş Taş, A. (2004). Sosyal bilgiler öğretmenliği eğitimi program standartlarının belirlenmesi. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 28-51.
- Miles, M. B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.

- Mills, Scott A. (2007). An investigation of the predictive validity of a structured teacher-interview instrument. Unpublished doctoral dissertation, Purdue University. ProQuest Information and Learning Company. UMI Number: 3291134.
- Onural, H. (2006). Öğretmen adaylarının ideal öğretmen niteliklerine ilişkin görüşleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, Sayı 327, 29-35.
- Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), (2004). Learning for Tomorrow's World First Results from PISA 2003. "The Learning Environment and the Organisation of Schooling."
- Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve öğretme*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Raptakis, Donna M. (2005). *The highly qualified teacher: perceptions of parents, teachers, and principals at the elementary and middle school levels*. Unpublished doctoral dissertation, Johnson & Wales University. Proquest Information and Learning Company. UMI Number: 3177200.
- Rohaan, E. J., Taconis, R. & Jochems, W. M. G. (2009). Measuring teachers' pedagogical content knowledge in primary technology education, *Research in Science & Technological Education*, 27 (3), 327-338.
- Sanchez, Lori L. (2007). *What makes a good teacher: are we looking in the right direction for guidance?*. Unpublished Doctoral Dissertation, George Fox University. Proquest Information and Learning Company. UMI Number: 3286092.
- Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim, öğrenme ve öğretim* (21.Baskı) Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Sierra, J. J. (2009). Shared responsibility and student learning: ensuring a favorable educational experience. *Journal of Marketing Education*, 32, 104-111.
- Şahin, A. E. (2004). Öğretmen yeterliklerinin belirlenmesi, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5, 58.
- Şişman, M. (2007). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tuan, H. L., Chang, H. P. & Wang, K. H. (2000). The development of an instrument for assessing students' perceptions of teachers' knowledge, *International Journal of Science Education*, 22 (4), 385-398.
- Yarar, S. ve Tekbıyık, A. (2009, Mayıs). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik sahip oldukları kişisel ve mesleki nitelikler konusundaki algılarının incelenmesi. Sözlü bildiri, 1. Uluslar arası Eğitim Araştırmaları Konferansı, 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Young, M. R. (2005). The motivational effects of the classroom environment in facilitating self regulated learning. *Journal of Marketing Education*, 27(1), 25-40.DOI: 10.1177/0273475304273346.
- Yurdugül, H., Erdem, M. ve Seferoğlu, S. S. (2010, Mayıs). *Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerine ilişkin öğretmen yetiştiren kurumlardaki öğretim elemanlarının görüşleri*. Sözlü bildiri, Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu II, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Weimer, Y. (1993). *Improving your classroom teaching*. London: Sage Publications.
- White, W. F. & Burke, C. M. (1993). Effective teaching and beyond. *Journal of Instructional Psychology*, Vol. 20, Number 2, 167.
- Woolfolk, A. E. (1993). *Educational psychology* (5. Edition). Boston: Allyn and Bacon.